

N:o 4.

Ank. till Riksd. kansli den 15 mars 1892, kl. 12 midd.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring af §§ 6 och 13 riksdagsordningen, äfvensom väckt motion om tillägg till det uti Kongl. Maj:ts proposition n:o 28 framlagda förslag till ändrad lydelse af §§ 6, 13, 15, 16, 22 och 28 riksdagsordningen.

Till utskottets behandling har Andra Kammaren hänvisat fyra motioner, afseende dels ändring af §§ 6 och 13 riksdagsordningen, dels ock tillägg till det uti Kongl. Maj:ts proposition n:o 28 till innevarande års Riksdag framlagda förslag till ändrad lydelse af, jemte andra stadganden i riksdagsordningen, § 13 i denna lag, nemligen n:o 81 af herr *Per Larsson* i Fole, med hvilken herr *Ludvig Norrby* förenat sig, n:o 176 af herr *Hans Andersson* i Nöbbelöf, n:o 177 af herr *A. Lilienberg* med flere samt n:o 179 af herr *Nils Svensson* i Olseröd.

Under hänvisning till det af Riksdagens båda kamrar åren 1890 och 1891 antagna förslag till ändring af §§ 6 och 13 riksdagsordningen föreslår herr *Per Larsson*, att Riksdagen måtte till grundlagsenlig behandling å nyo upptaga samma förslag; öfverlemnande motionären åt konstitutionsutskottet att i förslaget göra de ändringar, som kunde anses erforderliga för undanrödjande af de brister, hvilka utgjort hinder för dess godkännande af Konungen.

Bih. till Riksd. Prot. 1892. 3 Saml. 4 Häft. (N:o 4).

I den af herr *Lilienberg* med flere väckta motion hemställes, att Riksdagen ville, med afslag å den kongl. propositionen, antaga till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af §§ 6 och 13 riksdagsordningen:

§ 6.

1. Första Kammarens ledamöter skola för en tid af nio år utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga.

2. Hvarje landsting och sådan stad, som nu nämnd är, väljer efter folkmängden inom sitt område en riksdagsman för hvarje fullt tal af 40,000. Går ej folkmängden upp till 40,000, väljes dock en riksdagsman.

3. Landsting och stad, som vid 1892 års slut egde utse två eller flere riksdagsmän, bibehålle dock rätt att välja riksdagsman för hvarje fullt tal af 30,000, men ej för större folkmängd, än det eller den hade vid nämnda års slut, och må ej utse ökad antal riksdagsmän, förrän folkmängden, enligt hvad i mom. 2 är stadgadt, dertill föranleder.

§ 13.

1. Andra Kammarens ledamöter — — — — valet skett.

2. Å landet — — — hvardera en riksdagsman.

3. I hvarje stad, som eger en folkmängd af tiotusen eller mer, utses en riksdagsman och derutöfver en för hvarje fullt tal af tjugutusen, hvarmed folkmängden öfverstiger tiotusen. Öfriga städer — — — tolf tusen.

4. Stad, som vid 1892 års slut egde utse två eller flere riksdagsmän, bibehålle dock rätt att välja en riksdagsman för hvarje fullt tal af tiotusen, men ej för större folkmängd än den hade vid nämnda års slut, och må ej utse ökad antal riksdagsmän förr än folkmängden, enligt hvad i mom. 3 är stadgadt, dertill föranleder.

Herr *Hans Andersson* åter föreslår, att Riksdagen ville, med godkännande i öfrigt af det uti Kongl. Maj:ts proposition framlagda förslag, för sin del besluta följande tillägg till § 13 i nämnda förslag:

5. Uppgår städernas folkmängd till mer än en tredjedel af folk-

mängden i hela riket, då skall vid hvarje fördelning i valkretsar, som derefter eger rum, med tillämpning i öfrigt af ofvan angifna grunder, antalet riksdagsmän för landet och för städerna bestämmas efter det inbördes förhållandet emellan folkmängden å landet och den i städerna.

Herr *Nils Svensson* slutligen hänvisar i sin motion till såväl Kongl. Maj:ts proposition som ock den af herr Hans Andersson väckta motion och åberopar sålunda i hufvudsak de grunder, på hvilka samma förslag hvila, men hemställer, med anledning af hvad rörande städernas representationsrätt förekommit vid behandlingen inom Andra Kammaren nästlidna år af denna fråga, att Riksdagen måtte antaga följande förslag till ändring af § 13 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

§ 13.

1. Andra Kammarens ledamöter skola till ett antal af *tvåhundra-trettio* väljas för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett. *Af dessa ledamöter skola, så länge städernas folkmängd icke öfverstiger åtta tjugutredjedelar af hela rikets, åttio utses för städerna och etthundrafemtio för landet, men då städernas folkmängd öfverstiger nämnda andel af hela rikets, så många utses för städerna, som dessa tillsammans ega fulla tvåhundra-trettiondedelar af rikets folkmängd, och återstoden för landet.*

2. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas köpingar, utses för hvarje domsaga en riksdagsman. Understiger domsagornas antal *det uti mom. 1 föreskrifna antalet riksdagsmän för landet*, skola, för ernående af det bestämda antalet riksdagsmän, de folkrikaste domsagorna, så vidt ske kan häradsvis, indelas i två valkretsar, som hvardera välja en riksdagsman. Öfverstiger domsagornas antal *det enligt mom. 1 bestämda antalet riksdagsmän för landet*, skola, i den mån sådant erfordras, domsagor, som gränsa intill hvarandra och hafva minsta sammanlagda folkmängden, förenas två och två till en valkrets.

3. I stad, hvars folkmängd uppgår till eller öfverstiger den *andel af folkmängden i rikets alla städer, som motsvarar det antal riksdagsmän, städerna skola utse enligt mom. 1*, väljes, efter stadens folkmängd, en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande *nämnda andel af städernas folkmängd*. Städer med mindre folkmängd, än nu är sagdt, ordnas, så vidt ske kan länsvis, i så många valkretsar som, med iakttagande af

att hvardera utser en riksdagsman, erfordras för uppnående af det i mom. 1 föreskrifna antal riksdagsmän för städerna.

4. Indelningen af omförmälda valkretsar så ock riksdagsmännens antal för hvar och en af de städer, hvilkas folkmängd berättigar dem att utan förening med annan stad välja riksdagsman, bestämmes, efter ofvan angifna grunder, hvart *nionde* år af Konungen. Den ordning, som sålunda fastställles, vinner ej tillämpning förr än vid de val, hvilka näst derefter, enligt § 15 mom. 1, skola ega rum. Köping eller annat samhälle, som erhåller stadsprivilegier, räknas i fråga om riksdagsmannaval fortfarande till landet, till dess ny valkretsordning varder fastställd.

Då utskottet, enligt hvad dess utlåtande n:o 3 utvisar, tillstyrkt Riksdagen att till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga det uti Kongl. Maj:ts ofvan berörda proposition framlagda förslag till ändrad lydelse af §§ 6, 13, 15, 16, 22 och 28 riksdagsordningen, får utskottet, med hänvisning till de uti nämnda utlåtande åberopade skäl, hemställa:

1:o) att herr Per Larssons motion icke måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda; och

2:o) att den af herr Lilienberg med flere väckta motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Bland de anmärkningar, som blifvit framställda mot konstitutionsutskottets vid 1890 års riksdag afgifna och till grund för Kongl. Maj:ts proposition åberopade förslag till ändring af §§ 6 och 13 riksdagsordningen, har man fäst särskild vikt vid den, som afsett, att förslaget icke innehöll bestämmelse derom, att, i händelse städernas folkmängd skulle komma att ökas så, att den öfverstege en tredjedel af hela rikets, deras representantantal inom Andra Kammaren skulle i samma förhållande ökas. Med anledning häraf och då icke heller det utaf Kongl. Maj:t framlagda förslag innehåller bestämmelser för det fall, som sålunda blifvit förutsedt, hafva herrar Hans Andersson och Nils Svensson hvar för sig framkommit med förslag i sådan syftning.

Utskottet hyser för sin del visserligen den uppfattning, att det icke finnes någon större sannolikhet för att städernas folkmängd någon sin skall komma att uppgå till mer än en tredjedel af hela rikets, men onekligen ligger det inom möjlighetens område, att detta förhållande kan inträda, och känt är dessutom, att ett icke ringa antal af Riksdagens medlemmar med lifligt intresse omfatta den mening, att föreskrifter redan nu böra meddelas för den händelse, att en dylik ökning af folkmängden i städerna verkligen komme att ega rum. Af sådan orsak och under förutsättning, att Kongl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse af §§ 6, 13, 15, 16, 22 och 28 riksdagsordningen oförändradt af Riksdagen antages, anser utskottet, att Riksdagen för sin del bör antaga ett tillägg till den föreslagna § 13 riksdagsordningen, innefattande att, om städernas folkmängd komme att uppgå till mer än en tredjedel af folkmängden i hela riket, det föreskrifna antalet ledamöter i Andra Kammaren, tvåhundraotjugufem, skulle utses för landet och för städerna efter förhållandet mellan folkmängden å landet och i städerna. Det antal riksdagsmän, som sålunda borde utses för landet och för städerna, skulle bestämmas af Konungen vid fastställande af den i § 13 mom. 4 omförmälda ordning, dervid i öfrigt stadgandena i mom. 2 och 3 i tillämpliga delar skulle lända till efterrättelse, så att för hvarje domsaga skulle fortfarande utses en riksdagsman, och att för de förutsatta fall, att domsagornas antal understege eller öfverstege det antal riksdagsmän, som borde för landet utses, vid indelning af valkretsar skulle tillgå så, som i mom. 2 sägs, samt att, i öfverensstämmelse med mom. 3, rättighet för stad att sjelfständigt välja riksdagsman alltid bestämdes af förhållandet mellan städernas sammanräknade folkmängd och det antal riksdagsmän, som borde för städerna utses, hvarjemte ordnandet i valkretsar af de mindre städerna likaledes skulle ske enligt föreskriften i mom. 3.

Vid framläggandet af ett förslag i nämnda syfte vill utskottet dock uttryckligen betona, att, enligt utskottets åsigt, antagandet af Kongl. Maj:ts förslag icke må göras beroende deraf, att det ifrågasatta tillägget till § 13 riksdagsordningen jemväl varder antaget.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört får utskottet, för den händelse Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag af Riksdagen antages att hvilat till vidare grundlagsenlig behandling, hemställa,

3:o) att Riksdagen måtte till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande tillägg till

den af Kongl. Maj:t föreslagna lydelse af § 13 riksdagsordningen:

5. Uppgår städernas folkmängd till mer än en tredjedel af folkmängden i hela riket, skall det här ofvan föreskrifna antalet riksdagsmän tvåhundra-tjugufem utses för landet och för städerna efter förhållandet mellan folkmängden å landet och i städerna. Det antal riksdagsmän, som sålunda bör utses för landet och för städerna, bestämmes af Konungen vid fastställande af den i mom. 4 omförmälda ordning, dervid i öfrigt stadgandena i mom. 2 och 3 skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

I följd häraf hemställer utskottet,

4:o) att herr Hans Anderssons motion icke måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda;

och får utskottet slutligen, på grund af hvad utskottet uti detta utlåtande anför, hemställa,

5:o) att icke heller herr Nils Svenssons motion måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 mars 1892.

På utskottets vägnar:

O. Bergius.

Reservationer:

af herrar *Ljungman* och *Johnsson*, som ansett, att utskottet bort med anledning af herrar H. Anderssons och N. Svenssons motioner hemställa,

det Riksdagen äfven måtte antaga Kongl. Maj:ts förslag till ändring af §§ 6, 13, 15, 16, 22 och 28 riksdagsordningen att med nedanstående förändring af § 13 hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

§ 13.

1. Andra Kammarens ledamöter skola till ett antal af tvåhundra-trettio, deraf etthundra-femtio för landet och åttio för städerna, väljas för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

2. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas köpingar, utses för hvarje domsaga en riksdagsman. Understiger domsagornas antal etthundra-femtio, skola, för ernäendet af det bestämda antalet riksdagsmän, de folkrikaste domsagorna, så vidt ske kan häradsvis, indelas i två valkretsar, som hvardera välja en riksdagsman. Öfverstiger domsagornas antal etthundra-femtio, skola, i den mån sådant erfordras, domsagor, som gränsa intill hvarandra och hafva minsta sammanlagda folkmängden, förenas, två och två, till en valkrets.

3. I stad, hvars folkmängd uppgår till eller öfverstiger en åttiondedel af folkmängden i rikets alla städer, väljes efter stadens folkmängd en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en åttiondedel af städernas folkmängd. Städer, med mindre folkmängd än nu är sagdt, ordnas, så vidt lämpligen ske kan länsvis, i så många valkretsar, som, med iaktta-

gande af att hvardera utser en riksdagsman, erfordras för uppnående af det i mom. 1 föreskrifna antal riksdagsmän för städerna.

4. Indelningen af omförmälda valkretsar så ock riksdagsmännens antal för hvar och en af de städer, hvilkas folkmängd i och för sig berättigar dem att utan förening med annan stad välja riksdagsman, bestämmes, efter ofvan angifna grunder, hvart tionde år af Konungen. Den ordning, som sålunda fastställles, vinner ej tillämpning förr än vid de val, hvilka näst derefter, enligt § 15 mom. 1, skola ega rum. Köping eller annat samhälle, som erhåller stadsprivilegier, räknas i fråga om riksdagsmannaval fortfarande till landet, till dess ny valkretsordning varder fastställd.

5. Öfverstiger städernas folkmängd åtta tjugutredjedelar af hela rikets, då skola, med frånträdande af den i mom. 1 stadgade fördelningen af antalet ledamöter i Andra Kammaren mellan landet och städerna, så många riksdagsmän utses för landet, som det eger fulla tvåhundredrettiondedelar af hela rikets folkmängd, och återstoden för städerna, samt talet »ett-hundrafemtio» i mom. 2 och talet »en åttiondedel» i mom. 3 vid tillämpningen af dessa moment utbytas mot tal, som i förra fallet angifver antalet riksdagsmän för landet och i senare fallet motsvarar antalet riksdagsmän för städerna. Fördelningen enligt detta moment af antalet ledamöter i Andra Kammaren mellan landet och städerna verkställles hvart tionde år af Konungen i samband med fastställandet af den i mom. 4 omförmälda ordning;

samt af herr *Hedin* mot utskottets hemställan under punkten 2:o.

Herr *Billing* har velat tillkännagifva, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.